

Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	CPSY 651, Asılılığın Psixologiyası, 3KU (6 AKTS)	
Departament	Psixologiya	
Proqram (bakalavr, magistr)	Magistr	
Tədris semestri	2024/25-ci tədris ilinin payız semestri	
Fənni tədris edən müəllim (lər)	Ramin Allahverdiyev	
E-mail:	raminallahverdiyev@yahoo.com	
Telefon:	-	
Mühazirə otağı/Cədvəl	Nefçilər korpusu	
Məsləhət saatları	Dərslərdən sonra	
Fənnin dili	Azərbaycanca	
Fənnin növü (məcburi, seçmə)	Məcburi	
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Substance-Related and Addictive Disorders // Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5®). – 5th ed. – Washington, DC: American Psychiatric Association Publ., 2013. ➤ Б. Р. Мандеь (Аддиктогия) Москва 2014 ➤ Г. В. Стфршенбаум (Аддиктогия) Москва 2018 ➤ Scheier M. F. Optimism, coping, and health Assessment and implications of generalized outcome expectancies / M. F. Scheier, C. S. Carver // Health Psychology. – 1985. – Vol. 4 (3). – P. 219–247. ➤ Stoker A. Perceived family relationships in drug abusing adolescents// A. Stoker, H. Swadi // Drug and Alcohol Dependence. – 1990. – Vol. 25. – P. 293–297. ➤ John W. Handbook of Cross-Cultural Psychology: theory and method Boston / W. John, H. Yre. - 1997. - 406p. ➤ Kaufman E. Family systems and family therapy of substance abuse: An. overview of two decades of research and clinical / E. Kaufman // ➤ International Journal of Addiction. - 1985 - Vol. 20 (6/7). - P. 897-916. ➤ Белогуров С. Б. Наркотики и наркомания: Книга для всех / С. Б. Белогуров; Фонд безопасности и здоровья. - СПб.: Университетская книга, 1997. - 112 с. 	
Mühazirə		+
Qrup müzakirəsi		+
Praktiki tapşırıqlar		+
Praktiki məsələnin təhlili		+
Komponentləri	Tarix / son müddət	Faiz (%)
Aralıq imtahanı	8-ci həftə	25
Aktivlik	Semester boyu	10
Təqdimat	Semester boyu	15
Quiz	Hər ayın son həftəsi	15
Final imtahan	Yanvar	35
Yekun		100
Kursun təsviri	Asılılığın psixologiyasının öyrənilməsi, insanın sağlam həyat tərzinin bərpası, deviant davranış formalarına meyilliliyin qarşısının alınmasını və asılılığın psixoloji, fizioloji və sosial xüsusiyyətlərini əhatə edir.	
Kursun məqsədləri	Bu fənnin tədrisində əsas məqsəd tələbələrə asılılığın psixoloji əsasları haqqında ilkin məlumatlar vermək, asılılıq haqqında nəzəriyyələr ilə tanış etmək və bu nəzəriyyələrə görə praktik və nəzəri prosesin irəliləmə strukturunu, bu prosesə təsir edən faktorları ortaya çıxarmaq və asılılığın psixopraflaktikası və psixoterapiyasında professional xidməti həyata keçirməyi aşılacaqdır. Kursun tədrisində tələbələr, asılılığın epidemiologiyası, asılılığı yaradan əsas səbəblər, asılılığın növləri, PAM - ın təsnifatı, asılılığın neyropsixologiyası, PAM asılılığında müalicə mərhələləri, psixoterapiya reabilitasiya, resosializasiya və ailə işinin təşkili kimi mühüm məlumatlar əldə edəcəklər. Bu kursda psixoaktiv maddələrdən	

	<p>sui - istifadənin təbiəti və təsiri haqqında bəzi əsas məlumatları əhatə edəcəkdir. Kurs həm də psixoaktiv maddə istifadəsi fenomenində iştirak edən sosial və şəxsi dinamikaya toxunacaq. Nəhayət, asılılıq ilə mübarizə üçün hazırda həyata keçirilən müxtəlif reabilitasiya proqramları nəzərdən keçiriləcək.</p>	
Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri	<p>Bilməlidir:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Asılılığın biososial -psixoloji əsaslarının bir elm sahəsi kimi vəzifələrini; - Asılılığın biososial -psixoloji əsaslarının metodoloji prinsiplərini; - Addiktiv davranışın əsas mahiyyətini; - Asılanlayışlarının əsas xüsusiyyətlərini. - Psixi proseslərin mahiyyətini; - Yeni metodika və nəzəriyyələri; - Psixoloji xüsusiyyətlərin inkişaf aspektlərini. <p>Bacarmalıdır:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Asılılıq psixologiyası haqqında nəzəriyyələri bilmək və praktiki çalışmalarda anlayışlarını nümayiş etdirmək,; - Asılılıq nəzəriyyələri arasındakı oxşarlıq və fərqi analiz etmək,; - Psixoaktiv maddələrin təsnifatını öyrənmək və təsirlərini izah edə bilmək,; - Asılılığın növlərini izah edə bilmək; - Asılılıq prosesini analiz edə bilmək; - Psixoaktiv maddə asılıları ilə praktiki işin təşkilini və aparılmasını öyrənmək; - Asılılıq davranışları ilə əlaqədar fikir və təkliflər irəli sürə bilməlidir; <p>Yiyələnməlidir:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Səmərəli elmi-praktiki biliklərə; - Zəruri elmi-metodiki hazırlığa; - Asılılıq, addiktiv davranış anlayışlarının mahiyyətini təhlil etmə bacarığına; - Psixoloji müayinə tədbirlərini reallaşdırmaq imkanına; - Terapevtik metodlarla işləmək yollarına; - Müstəqil düşünmək və təhlil aparmaq bacarığına; - Sensor perseptiv prosesləri necə dəyərləndirmək təcrübəsinə. 	
Qaydalar (Tədris siyasəti və davranış)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Aktivlik: Qrup işi müzakirələrində fəal iştirak etmək, verilən tapşırıqları yerinə yetirmək ➤ Quiz: Hər ayın sonunda ay ərzində keçirilmiş mövzular ilə bağlı müəllimin seçiminə uyğun olaraq yazılı və yaxud şifahi şəkildə tapşırıqların verilməsi ➤ Təqdimat: Keçdiyimiz mövzulara uyğun toxunduğumuz məsələlərlə bağlı minimum üç səhifədən ibarət öz fikir və araşdırmalarımıza əsaslanmış orjinal yazı ➤ Final imtahanı: suallar yalnız keçirilmiş materiallardan salınır və suallar müəllimin seçiminə uyğun olaraq açıq və testlərdən ibarət ola bilər. İmtahanda köçürmək qəti qadağandır, köçürən tələbələrin imahan nəticələri ləğv olunacaq ➤ Davamiyyət: qiymətləndirmə xanasında belə bir komponent yoxdur. Lakin semestr ərzində maksimum səkkiz qayıb alan tələbələr imtahana buraxılmayacaq. Eyni zamanda dərslərdə iştirak etməyən tələbələr həmin gün üçün nəzərdə tutulmuş fəaliyyətlər, tapşırıqlar və nəticədə qiymətləndirmələrdən məhrum olunur. 	
HƏFTƏ	FƏNNİN MÖVZULARI	DƏRSLİKLƏR

1	Asılılığın epidemiologiyası, asılılığı yaranan əsas səbəblər, dünyada və Azərbaycanda asılılıqla mübarizə modelləri	Руководство по аддиктологии/под ред. проф. В. Д. Менделевича. -СПб.: Речь, 2007. - 768 с. Bağımlılık (tanı tedavi önlemi)prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel 1. Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabı (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Б.Р.Мандеь (Аддиктогия) Москва 2014 2. Г.В.Стфршенбаум (Аддиктогия) Москва 2018
2	Asılılığın növləri (davranış və psixoaktiv maddə asılılığı) DSM -5 və XBT 10 – a görə dəyərləndirmə	1. Лисецкий К. С. Наркомания: особенности и взаимосвязь отношения к болезни зависимых и созависимых / К. С. Лисецкий, Л. В. Литягина // Вестник Самарского государственного университета. – 2014. – № 9 (120). – С. 251–257. Б.Р.Мандеь (Аддиктогия) Москва 2014 2. Г.В.Стфршенбаум (Аддиктогия) Москва 2018
3	Davranışsal asılılıqlar, psixoloji və fizioloji xüsusiyyətləri və aradan qaldırılması yolları terapeutik modellər	John W. Handbook of Cross-Cultural Psychology: theory and method Boston / W. John, H. Yre. - 1997. - 406p. Bağımlılık (tanı tedavi önlemi) prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel 1. Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabı (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Б.Р.Мандеь (Аддиктогия) Москва 2014 2. Г.В.Стфршенбаум (Аддиктогия) Москва 2018
4	Psixo aktiv maddə istifadəsi asılılığın növü kimi (opiyatlar, halusinogenlər, stimulyatorlar, depresantlar)	Scheier M. F. Optimism, coping, and health Assessment and implications of generalized outcome expectancies / M. F. Scheier, C. S. Carver // Health Psychology. – 1985. – Bağımlılık (tanı tedavi önlemi) prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel 1. Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabı (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Б.Р.Мандеь (Аддиктогия) Москва 2014 2. Г.В.Стфршенбаум (Аддиктогия) Москва 2018
5	Alkoqol istifadəsi pozuntusu: epidemiologiyası, səbəbləri, alkoqol kəsilmə sindromu və aradan qaldırılması yolları	В. Əsədov. Р.Мəммədov “Narkologiyanın Əsasları” . Bakı. 2016 Bağımlılık (tanı tedavi önlemi)prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel 1. Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabı (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Б.Р.Мандеь (Аддиктогия) Москва 2014 2. Г.В.Стфршенбаум (Аддиктогия) Москва 201
6	Asılılıq və beyin (neurobiologiyası və neyropsixologiyası)	Сирота Н. А. Профилактика наркоманий и алкоголизма / Н. А. Сирота, В. М. Ялтонский. - М.: Академия, 2008. - 299 с. Bağımlılık (tanı tedavi önlemi)prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel 1. Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabı (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Б.Р.Мандеь (Аддиктогия) Москва 2014 2. Г.В.Стфршенбаум (Аддиктогия) Москва 2018

7	Psixoaktiv maddə qəbulu nəticəsində yaranan psixi və davranış pozuntuları: komorbid (yanaşı) xəstəliklər	Bağımlılıq (tanı tedavi önlemi)prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabı (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü)
8	Midterm	
9	Psixoaktiv maddə istifadəsi zamanı yaranan psixi və fiziki asılılıq. PAM asılılığında müalicənin mərhələləri	Lesswing N. Psychopathology in alcohol and cocaine-dependent patients: a comparison of findings from psychological testing / N. Lesswing, R. Dougherty //Journal of Substance Abuse Treatment. - 1993. - Vol. 10 (1). -P. 53-57. Bağımlılıq (tanı tedavi önlemi) prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel 1. Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabı (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Б.Р.Мандеь (Аддиктогия) Москва 2014 2. Г.В.Стфршенбаум (Аддиктогия) Москва 2018
10	Asılılıq zamanı həyata keçirilən terapevtik modellər	B. Əsədov. P.Məmmədov “Narkologiyanın Əsasları” . Bakı. 2016 Bağımlılıq (tanı tedavi önlemi)prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabı (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü)
11	Psixoaktiv maddə asılılığının sosial və psixoloji reabilitasiyanın təşkili, mərhələləri və aparılması qaydaları	Шельгин К. В. Профилактика наркоманий и алкоголизма: учебное пособие / К. В. Шельгин, Н. А. Червина; под ред. П. И. Сидорова. -Архангельск: Северный государственный медицинский университет, 2007.- 176 с. Bağımlılıq (tanı tedavi önlemi)prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel 1. Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabı (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Б.Р.Мандеь (Аддиктогия) Москва 2014 2. Г.В.Стфршенбаум (Аддиктогия) Москва 201
12	Asılılıq zamanı qarşılaşdığımız çətinliklər, aradan qaldırılması yolları, saxlama (remissiya), sürüşmə (relaps) və qarşısının alınması	B. Əsədov. P.Məmmədov “Narkologiyanın Əsasları“. Bakı. 2016 Bağımlılıq (tanı tedavi önlemi)prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel 1. Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabı (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Б.Р.Мандеь (Аддиктогия) Москва 2014 2. Г.В.Стфршенбаум (Аддиктогия) Москва 201
13	Təhsil müəssisələrində maddə asılılığına aparan əsas faktorlar və mübarizə üsulları	Dishion T. J. The family check-up with high-risk adolescents: Preventing early-onset substance use by parent monitoring / T. J. Dishion, S. E. Nelson, K. Kavanagh // Behavior Therapy. - 2010. - Vol. 34 (4). - P. 553-571 Bağımlılıq (tanı tedavi önlemi) prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabı (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü)
14	Psixo aktiv maddə asılılığının reabilitasiyasında ailə terapiyasının aparılması	Kaufman E. Family systems and family therapy of substance abuse: An overview of two decades of research and clinical / E. Kaufman // International Journal of Addiction. - 1985 - Vol. 20 (6/7). - P. 897-916.

		<p>Bağımlılık (tanı tedavi önlemi)prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabı (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Б.Р.Мандеь (Аддиктогия) Москва 2014</p>
15	Psixoaktiv maddə istifadəçilərinin sosiallaşmasında müasir modellər	<p>Грязнов А. Н. Терциарная социализация девиантных личностей / А. Н. Грязнов, . М. Давлетшина, А. Чеверикина // Казанский педагогический журнал. - 2014. - № 6 (107). - С. 83-92. Bağımlılık (tanı tedavi önlemi)prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabı (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Б.Р.Мандеь (Аддиктогия) Москва 2014 2. Г.В.Стфршенбаум (Аддиктогия) Москва 201
16	Metadonla əvəzedici terapiya proqramı və zərərin azaldılması	<p>Engel G.L. The clinical application of the biopsychosocial model / G.L. Engel // The American Journal of Psychiatry. - 1980. – Vol. 137. - P. 535- Bağımlılık (tanı tedavi önlemi)prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabı (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Б.Р.Мандеь (Аддиктогия) Москва 2014 2. Г.В.Стфршенбаум (Аддиктогия) Москва 2018
17	Final İmtahanı	